

HÜWDI SANAWAÇLARY

Agzy oýmak, burny pisse,
Şuny ýasan çeper ussa,
Ussasyndan uz geldi,
Ogul ýerne gyz geldi,

* * *

Aglama, jigim aglama,
Şetdaly kakyp bereýin,
Şetdalynyň şänigni
Boýnuňa dakyp bereýin.

* * *

Alla, huwwa etmäge,
Keşkä elim boş bolsa.
Hopba edip gitmäge,
Mamaň öýi daş bolsa.
Arzuw-hyýal etmäge,
Mele myssyk nan bolsa.
Toý-tomguda geýmäge,
Daraýydan don bolsa.
Ýagda gowrup iýmäge,
Gapyrga bilen döş bolsa.
Dulda ýygşyryp goýmaga,
Çuwal-çuwal mäs bolsa.

* * *

Allan-allan al penje,
Her gupagy bir penje,
Ýygan oty ýorunja,
Iýen gawuny zamça,
Ýygan oduny omça,
Geýeni ýüpek parça,
Basmaz asla garynja.

* * *

At gazygy kümüşden,
Ýol azygy iýmişden,
Üzüklere ülkeden,
Durluklary leňkeden¹,
Gidene at mündüren,
Gelene don geýdiren,
Ýola gitse ýorgaly.
Üsti çadyr kölgeli.

* * *

Atasyna meňzese –
Bedew atyň kellesi.

¹ Leňke – matanyň bir görnüşi.

Babasyna meňzese –
Ýaşyl hasa sellesi.
Mamasyna meňzese –
Şir garpyzyň pellesi.
Daýysyna meňzese –
Kesgir gylyç bilbagy.
Daýzasyna meňzese –
Dürli ýüpek saçbagy.Ýeňňesine meňzese –
Daraýy köýnek, gyrmyz don.
Ejesine meňzese –
Hüýr-perizat balasy.

* * *

Atasyna ogşasa –
Kesgir gylyç bilbagy.
Enesine ogşasa –
Merweritdir² ýaşmagy.Ýeňňesine ogşasa –
Ýüpekdendir saçbagy.
Daýysyna ogşasa –
Düýrme gylyç bilbagy.

* * *

Ballym-ballym adykly,
Aýagy gara ädikli,
Eli goşa tüýdükli,
Tüýdüjegin alalyň,
Sandyjaga salalyň,
Sandyjagyň gulpy ýok
Owadan gyzyň zülpi ýok.

* * *

Ballymda bar almalar,
Gyzlar görse ýolmalar.
Ballymda bar hurmalar,
Gyzlar görse burmalar.

* * *

Ballymda bar üljeler,
Gyzlar görse bürjelär.
Ballymda bar pisseler,
Gyzlar görse hassalar.

* * *

Ballymda bar erikler,
Gyzlar görse gereklär.
Ballymda bar üzümmler,
Gyzlar görse düzümlär.

* * *

Beýik-beýik köçede,
Daýysy bardyr, ballymyň.

² Merwerit – gymmat bahaly daş.

Uzak-uzak ýollarda,
Daýzasy bardyr, ballymyň.
Daýysy dagyň goçagy,
Daýzasy gülüň seçegi.

* * *

Bir şahasy almaly,
Alar otyr, mamasy.
Bir şahasy gyzył gül,
Güllär otyr, mamasy.
Bir şahasy peýwendî,
Peýlär otyr, mamasy.
Bir şahasy tudana,
Tutar otyr, mamasy.

* * *

Bosagasy tutdandyr,
Tutar otyr, ejesi.
Altyn asyk, ysyrğa,
Asar otyr, ejesi.
Söwer ýary gelýänçä,
Söýer otyr, ejesi.
Söwer ýary gelensoň,
Söýüp gider, ejesi.

* * *

Bugra³ ýüki bolarlyk,
Bukja gelsin, gyzyma.
Iner ýüki bolarlyk,
Akja⁴ gelsin, gyzyma.
Maňgyşlagyň maň goýny⁵,
Maňlap gelsin, gyzyma.
Bugdaýyň ak unundan,
Epme⁶ gelsin, gyzyma.

* * *

Çanakda suw çaykanmaz,
Ýorga⁷ geler, gyzyma.
Injikleri bir tutam,
Bugra geler, gyzyma.
Horasanyň ak unundan,
Çelpek geler, gyzyma.
Maň goýunyň döşünden,
Saçak geler, gyzyma.
Bedew atyn säkdirip,
Gara murtun ykdyryp,
Kethuda geler, gyzyma.
Arkasyna torba baglan,

³ Bugra – düýäniň bir görnüşi.

⁴ Akja – pul birligi.

⁵ Maň goýun – dört ýaşyndaky goýun.

⁶ Epme – çelpek.

⁷ Ýorga – 1) ýorgalap çapýan at. 2) Atyň çapyşynyň bir görnüşi.

Juwan geler, gyzyma.

* * *

**Çapak-çapak elleri,
Agyrmasyň gollary,
Agasynyň toýunda
Çelpek syrsyn elleri⁸.**

* * *

**Çapak-çapak elleri,
Agyrmasyň gollary,
Daýysynyň toýunda
Çelpek ýaýar elleri.**

* * *

**Çarygna bak, çarygna,
Çaýda kowar, gyzlary.
Dolagna bak, dolagna,
Dolandyrar, gyzlary.**

* * *

**Çarygnyň bagyna bak,
Baglara seýil eder özi.
Dolagnyň dolagna bak,
Gyzlara meýil eder özi.**

* * *

**Elim etek,
Eteğim tezek,
Baş ýassygym degirmen,
Syn düşegim kendirik,
Sapy gitmez elimden,
Toty⁹ gitmez gözümnden.**

* * *

**Erikde erik,
Göz gaşy gerik,
Üzümde üzüm,
Bir şirin sözüm,
Injirde injir,
Dişleri zynjyr,
Ballym jan-a sen ýagşy.**

* * *

**Esrik nerler bitimli,
Aýrak goçlar tutumly,
Ýagyrynlary ýaý boýly,
Gerdenleri gez boýly,
Ýaşyl köýnek ýaraşar,**

⁸ Syrmak – bu ýerde çelpegiň gazandan syrylmagy göz önünde tutulýar. Çelpek ýapylyp (bişirilip) daşynda otyrka, ýigitler gazana pul oklaýarlar, çelpegi bişirip oturan aýal çelpegi elleri bilen aýlap, syryp alýar-da, epläp, pul oklan ýigide berýär.

⁹ Tot – tozan.

**Deň-duş bilen oýnaşar,
Degmäň meniň balama,
Gyzlar oňa garaşar.**

* * *

**Goltugy agyr saçakly,
Mamasy gelsin, toýuna.
Boýny öýme seçekli,
Daýzasy gelsin, toýuna.
Alagöz, giň gujakly, Ýeňňesi gelsin toýuna.**

* * *

**Göge zyňdym almany,
Jigim sürsün «Wolgany»,
Öz jigimiň toýunda,
– Näme iýjeg-ä, näme geýjek?
– Alma bilen nar iýjek.
– Ketenini dar geýjek.
– Meniň jigim ýar söýjek.**

* * *

**Gözenekden göz görünýär,
Göze gurban, ejesi.
Pessaý-pessaý un eläp,
Külçe iýdir, ejesi.
Al-ýaşyldan kürte gurap,
Egine geýdir, ejesi.
Deň-duşlarna göz edip
Çelpek ýaýdyr, ejesi.**

* * *

**Gözenekden göz görünýär,
Gözüne gurban, ejesi.
Ak elekde ak un eläp,
Pişme bişir, ejesi.
Agzy büzmek ak haltadan
Teňňe seçer, kakasy.**

* * *

**Güpürdiň, güpürdiň at gelýär,
Çykyň gyzlar, kim gelýär,
Gyr atyny säpjedip,
Gyrmyz donun ykjadyp
Annamyrat jan gelýär.**

* * *

**Gyzym-gyzym diýse bor,
Bala garyp iýse bor,
Ilerden sawçy gelse,
Bäş ýüz tümen diýse bor.
Bäş köşekli, baş ýorga,
Segsen goýun, baş maýa.
Şulaň biri kem bolsa,**

**Gelmesin biziň oýa,
Bakmasyn biziň taýa.**

* * *

**Gyzym gyzlaryň hany,
Gyzym tiker tahýany,
Gyzyma at dakanyň
Bolmaz hatarda sany.
Hopba etsem arkama,
Düwme daksam ýakaňa,
Eger seni söýmeseler,
Aýdaýgynyň kakaňa.**

* * *

**Jigim-jigim jigirdek,
Ýaga bişen gowurdak,
Gowurdagyň dänesi,
Algyr guşuň balasy.¹⁰**

* * *

**Jigim-jigim jigirdek,
Ýaga bişen gowurdak,
Gowurdagyň dänesi,
Gowaçanyň hanasy.**

* * *

**Jigim-jigim jigirdek,
Ýaga bişen gowurdak,
Elime alyp ýöräýin,
Gyrmyzy güle dolaýyn.**

* * *

**Jigim-jigim jigirdek,
Ýaga bişen gowurdak,
Gowurdagyň dänesi,
Söýsün garry enesi.**

* * *

**Jigim jany hopba etsem,
Ýüz gyrandan gupba etsem,
Ýaşyl-gyzyl mahmaldan
Enaýyja güpbi etsem.**

* * *

Kejebe tartan sary erkek,

¹⁰ Bu bendiň: Jigim-jigim jigirdek,
 Ýaga bişen gowurdak,
 Gowurdagy kim iýjek,
 Kim göterse şol iýjek.

Jigim-jigim jigirdek,
Ýaga bişen gowurdak,
Gowurdakdan dadaly

Toýuňa baryp gaýdaly – diýen nusgalary-da bar. Bu bentler çaga elde bökdürilip oturylanda aýdylýar.

**Sarsdyrmawer, aýymy!
Belent pesiň içinde, Ersdirmäwer, aýymy!**

* * *

**Kim urdy, kim kokydy¹¹,
Bazaryň ak nohudy,
Eli kesilmiş gozakçy
Köýnegin çal dokady.**

* * *

**Maňgyslagyň maň goýny,
Maňlap geler, gyzyma.
Asýanyň¹² ak unundan,
Çelpek geler, gyzyma.
Injikleri bir tutam,
Bugra geler, gyzyma. Ýeňňesine ýelmaýa,
Heniz azdyr, gyzyma.
Gürrüňçisine bil guşak,
Heniz azdyr, gyzyma.
Sawçysyna bek «duşak»
Heniz azdyr, gyzyma.**

* * *

**Meniň ballym handan gelýär,
Hanyň bagyndan gelýär,
Kisesi kümüş manatly,
Ýany gymmat sowgatly,
Gülüň seçeginden gelýär,
Gözel gujagyndan gelýär.**

* * *

**Meniň balam sarymy,
Samarkandyň narymy,
Elinde dutar tarymy,
Ejesiniň barymy,
Samarkantdan sawçy gelse,
Synlamaga synçy gelse.**

* * *

**Meniň ballym atlandy,
Howasy bulutlandy,
Münen aty taý-gulan,
Gezen ýeri gök çemen,
Çölde keýik oýnatmaz,
Suwda gäwmiş ýaýnatmaz.**

* * *

**— Üwwelemen.
— Düwwelemen.
Gara goýnuň gany bilen,**

¹¹ Kokamak – ýakymyz ys.

¹² Asýa – haraz.

— Daýzam ogly nirä gitdi?
— Duza gitdi.
— Haçan geler?— Erte geler.
— Egniň gys,
— Ýola düş, ýorgala,
— Garynjany garbala.¹³

* * *

Waheý-waheý wahasy,
Gyzyl gülüň şahasy,
Meň söýgüli balamyň
Örän gymmat bahasy.

* * *

Waheý-waheý, wahasy,
Gyrmyzy gülüň şahasy,
Her kim şuny söýmese,
Syrtyna tuduň şahasy.

* * *

Waheý-waheýler gurban,
Akja tokaýlar gurban,
Odunda omça gurban,
Gawunda zamça gurban,
Düýede duluç¹⁴ gurban,
Daýysy Gylyç gurban,
Çanakda aýran gurban,
Daýzasy Baýram gurban.

* * *

Ýüpek saçym ýüň eden,
Meň halymy teň eden,
Gündizlermi gije eden,
Dillerimi güň eden,
Art etegim at edip,
Öň etegim gamçy edip,
Huwwalar edeýin seni.

¹³ Şu sanawaç aýdylýan wagty çagany öňünde oturdyp, onuň aýagynyň barmajyklaryny sanawajyň her bognuna görä, gysyp goýberýärler. Sanawaç gutaransoň, çaganyň barmagy sanalýan aýagyny gyjyklamaly. Çaga jykyr-jykyr gülüp, ýene gaýtalanmagyny isleýär.

¹⁴ Duluç – düýäniň bir görnüşi.